

Η ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΕΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ

Ο ΓΚΑΙΤΕ ΣΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

(Επί τη βάσει των πληροφοριών που είχαν την εύγενή καλωσύνη να μᾶς δώσουν οι κ. κ. Διον. Λαυράγκας, Έδμ. Φύρστ και Περ. Γαβριηλίδης)

ΙΣ τὰ χρονικά του Νεοελληνικού Θεάτρου τὰ ἔργα τοῦ Γκαίτε ἔχουν καταλάβει μὰ ἀπ' τὴς πρώτης θέσεως. Ὅλες ἡ παραστάσεις τὸν ἐσημείωσαν πάντα ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας. Ἀπ' τὰ ἔργα τοῦ ἀθάνατου Γερμανοῦ ποιητοῦ, τὸ γνωστότερο καὶ δημοφιλέστερο στὴν Ἑλλάδα εἶνε ὁ «Φάουστ», ἡ βασιεὶά καὶ γενναία φιλοσοφία αὐτῆς τραγωδίας. Ἀπάνω στὴν ὑπόθεσι τοῦ «Φάουστ» ὁ Γκρουὼ ἔγραψε, ὡς γνωστόν, τὸ ὁμώνυμο μελοδράμα, ποὺ παίχτηκε κ' αὐτὸ στὸ Ἑλληνικὸ Θέατρο, σὲ μετάφρασι τοῦ Ραγκιαβῆ. Στὸν ἴδιο ὅμως θεῖο βασίζεται καὶ ὁ «Μεριστοφέλες», ἡ ὄπερα τοῦ μουσουργοῦ Μπόιτο, μεταφρασμένη ἀπ' τὸν μαέστρο μας κ. Λαυράγκα, καθὼς καὶ τὸ συμφωνικὸ ποίημα τοῦ Μπερλιόζ «Ἡ Καταδίκη τοῦ Φάουστ». Ἐπίσης τὰ μελοδράματα «Βέρθερος» καὶ «Μινιὸν» ἔχουν κ' αὐτὰ τὴν ὑπόθεσι τῶν ὁμώνυμων ἔργων τοῦ Γκαίτε.

Ἡ πρώτη παραστάσις τοῦ «Φάουστ» — τῆς τραγωδίας — ἐδόθηκε τὸ 1902 στὸ Βασιλικὸ Θέατρο, με πρωταγωνιστὰς τὸν γαλιμαχο ἠθοποιὸ μας Έδμ. Φύρστ ὡς Φάουστ, τὴ Μαρίκα Κοτοπούλη ὡς Μαργαρίτα καὶ τοὺς ἠθοποιούς Μήγροβιαν καὶ Ζάννον στὸς ρόλους τοῦ Βαλεντίνου καὶ τοῦ Μεριστοφέλη. Τὸ ἔργο ἦταν μεταφρασμένο στὴν Ἑλληνικὴ ἀπ' τὸν αἰνεύστο ποιητὴ Χατζόπουλο.

Ἐνεῖ ἡ ἀλήθεια ὅτι ὅλοι οἱ ἠθοποιοὶ ἔβαλαν τὰ δυνατὰ τους γιὰ νὰ παρουσιάσουν κατὰ τὸ τέλειο. Ἐξῆ ὁλόκληρους μῆνες μελετοῦσε ὁ Φύρστ τὸ ρόλο του, ὡς ποὺ νὰ πεισθῆ ὅτι ἦταν παῖς πὲ θέσι νὰ τὸν ἐξημερεύσῃ ἄρρωγα.

Ἐπειτα ἀρχίσανε ἡ πρόβες. Δὲν εἶνε ὑπερβολὴ ἂν σὰς ποῦμε ὅτι ἔγιναν πενήντα τοὐλάχιστον δοκιμὲς τοῦ ἔργου! Οἱ δυστυχισμένοι ἠθοποιοὶ εἰσέρισκαν καθημερινῶς τὸ μετὰ τους με τὴς διαρκεῖς γχορὶνες καὶ φωνῆς τοῦ σκηνοθέτου Οἰκονόμου. Ἡ Κοτοπούλη ἐμαρτύρησε κυριολεκτικῶς, ὑποχρεωμένη νὰ ἐπαναλαμβάνῃ ἀρκετὲς φορὲς κάθε μέρα, μέχρις ὅτου μείνει ἱκανοποιημένος ὁ Οἰκονόμου, τὴ σκηνὴ τῆς τελευταίας πράξεως, ἐκεῖ ὅπου ἡ Μαργαρίτα σωριάζεται καταγῆς.

Ἐπὶ τέλους ἔφτασε ἡ ἡμέρα τῆς γενικῆς δοκιμῆς. Ἡ σκηνὴ στολιστικῆ με εἰδικῆς σκηνογραφίας, εἰδικῶς φερόμενες ἀπ' τὴ Γερμανία, ὅπως καὶ τὰ κοστούμια τῶν ἠθοποιῶν. Ἡ πρόβα ἀρχισε στὴς 9 καὶ τελειώσε... στὴς δυνόμησι τῆς νύχτα! Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος, ὁ ὁποῖος παρακολούθησε ἀνελλιπῶς ὅλες τὴς παραστάσεις καὶ τὴς γενικῆς δοκιμῆς τῶν ἔργων ποὺ παίζονταν στὸ Βασιλικὸ Θέατρο, ξεθεωμένος ἀπ' τὸ πνυτάφο αὐτὸ μαρτύριο, ἀνέβηκε στὴ σκηνὴ καὶ διημαρτηθή.

— Μὰ, κύριε Οἰκονόμου! εἰπε στὸ σκηνοθέτη. Αὐτὸ καταντάει πραγματικῆ τραγωδία... γιὰ τοὺς θεατὰς!

Ἐπειτ' ἀπ' αὐτὸ, χρειάστηκε νὰ περικύφουν διάφορους διαλόγους τοῦ ἔργου, ὅπως ὥστε νὰ τελειώσῃ ἡ παράστασις κατὰ τὴς 2 παρὰ τέταρτο.

Στὴν προείρα τοῦ ἔργου, τὸ κοινόν, ἀνταμειβοντας τοὺς τόσους κόπους τῶν ἠθοποιῶν, τοὺς ἀπέθεσε κυριολεκτικῶς. Ἡ παράστασις αὐτῆ τοῦ «Φάουστ» ὑπῆρξε μὰ ἀπ' τὴς μεγαλειότερες ἐπιτυχίας τοῦ καὶ ἐξεθεύαζε στὸν ἕναν τὸ προσόντα τοῦ ἄλλου...

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐπεμβαίνει ὁ σύγγυρος τῆς καὶ μοῦ διηγείται ἕνα χαριτωμένο περιστατικὸ σχετικὰ μὲ τὸν ἄντρο ποιητὴ τοῦ «Γόητος», ποὺ βρῖσκεται σήμερα στὸ Λαφνί, βυθισμένος στὰ σκοτάδια τῆς τρέλλας.

— Ἐκείνον τὸν καιρὸ μαζενόμαστε ὅλοι οἱ λόγιοι στὸ «Νέον Κέντρον», ὅπου εἴμας ὡς εἶδος προέδρου τὸν ἀληθινόμητο Στέφανο Μαργεζώκη. Στὸ καφενεῖο αὐτὸ μαζενόμουναν ὁ «Ἀριστος Κιμπλάνης, πενέστατος καί... γχορὶς γραβάτα, ὁ Οὐδάνης, ὁμοίως, καὶ πολλοὶ ἄλλοι νεώτεροι. Μὰ μέρα λοιπόν, ἐκεῖ ποὺ καθόμασταν ὅλοι μαζί, παρουσιάστηκε ἕνας γέρος με δασκαλιστικὴ παρουσιαστικὴ (ἦταν ἄλλωστε συνταξιογχορὸς καθηγητῆς) καὶ πλησιάζοντας ζήτησε τὸ Μαργεζώκη, ποὺ τὸν εἶχε ἀκουστά, με τὸ σκοπὸ νὰ πληροφορηθῆ γιὰ τὴν τύχη τοῦ ξεπορτισμένου γιου του. Καὶ ὅταν ὁ Μαργεζώκης τὸν ἐρώτησε ποῖος ἦταν, ὁ καινούργιοφερόμενος ἀπάντησε με θλιβερὸ ὕφος καὶ οὐ ἀνογὴ καθαρῶσα:

— Ἀχ! Εἶμαι ὁ πατήρ τοῦ ἀθλίου ἐκείνου Φιλόρα!...
Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

Φύρστ καὶ τῆς Κοτοπούλη. Τὸ ἔργο ἐξακολούθησε νὰ παίζεται ἐπὶ 25 συνεχεῖς βραδείες, κ' ὕστερα σταμάτησε γιὰ λίγο διάστημα, γιὰτὸ οἱ ρόλοι του ἦσαν τρομερὰ κουραστικοὶ γιὰ τοὺς πρωταγωνιστὰς. Ἀργότερα ὁ «Φάουστ» ξαναπαίχτηκε πολλῆς φορὲς ἀπὸ Ἑλληνικοὺς θιάσους, τόσο στὴν Ἀθήνα ὥσο καὶ στὴν Αἴγυπτο καὶ στὴν Κωνσταντινούπολι. Ἐπίσης, ἔπειτ' ἀπὸ λίγων καιρῶν, παίχτηκε καὶ πάλι στὸ Βασιλικὸ Θέατρο, με πρωταγωνιστὰς τὸν Γαβριηλίδη καὶ τὴν Κυβέλη. Τὴ φορὰ αὐτῆ ὁ Οἰκονόμου ἔπαιξε κ' ὁ ἴδιος, στὸ ρόλο τοῦ Μεριστοφέλη.

***

Ὅσο γιὰ τὴν ὄπερα «Φάουστ» τοῦ Γκρουὼ, ἡ πρώτη τῆς παράστασις δόθηκε ἀπὸ τὸ Μελοδράμα τὸ 1902 στὸ Δημοτικὸ Θέατρο, με τὸ ζευγὸς Βλαχοπούλου στὸς ρόλους τοῦ Μεριστοφέλη καὶ τῆς Μαργαρίτας. Τὸ ρόλο τοῦ Φάουστ εἶχε ὁ νεώτερος Χατζηλοῦκας, ἀργότερα δὲ ὁ Μωραΐτης, τὸ ὕστερο αὐτὸ ταλέντο ποὺ χάθηκε τόσο πρόωρα ἀπ' τὸ θέατρο.

Καὶ τὴν ἔρχομας στὸ «Μεριστοφέλη», τὴν ὄπερα τοῦ Μπόιτο. Τὸ ἔργο αὐτὸ παίχτηκε πολλῆς φορὲς στὴν Ἀθήνα, καθὼς καὶ στὴς ἐπαρχίες. Σὲ μὰ ἀπ' τὴς παραστάσεις του, ἡ ὁποία δόθηκε ἀπὸ 22 ἔτην στὸ Βόλο, ποῖος νομίζετε ὅτι εἶχε τὸ ρόλο τοῦ Φάουστ; Ὁ Χατζηασπυροῦ! Μάλιστα!... Ὁ γνωστός μουσικογχορὸς, ὁ ὁποῖος εἶχε χρηματίσει καὶ ἠθοποιὸς τοῦ μελοδράματος. Ἀσφαλῶς δὲ θὰ μᾶς συγχωρήσῃ ὁ καλὸς συνθέτης ἂν ποῦμε ὅτι στὸ «Μεριστοφέλες» ἐσημείωσε ὁ θριαμβευτικῆ... ἀποτυχία! Ἐκείνο ὅμως ποὺ κάνει τὴ θέσι του ἐλαφρότερον, εἶνε ὅτι, καταλαβαίνοντας τὸ λάθος του, δὲν τόλμησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀπόπειρά του αὐτῆ. Ἐργατέλειψε γχορῶρα τὸ στάδιο τοῦ ἠθοποιοῦ, γιὰ νὰ γίνῃ ἕνας ἀπ' τοὺς πὺ καλοὺς μουσικογχορῶς μας. Ἡ μετανόια του αὐτῆ, ἔτσι καὶ λίγο ὀφθαλμ, κάνει νὰ συγχωρεῖται ἡ ἀμαρτία του!...

***

Ἀνημονύσαμε νὰ αναφέρουμε παραπάνω, μέσα στὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Γκαίτε, καὶ τὸ «Τραγοῦδι τοῦ Ψύλλου», μὰ ἐπιτυχία τοῦ γνωστοῦ μας καλλιτέχνη τοῦ ἄσματος Πασχαλίδη, καθὼς καὶ τὴ δισκομῆ τῆς «Ἰριγένειας», στὴν ὁποία ἔπαιξε ἡ Κοτοπούλη με τὸν Γαβριηλίδη. Ἐδῶ θὰ σὰς διηγηθῶμε κ' ἕνα σχετικὸ ἀνεκδοτο γχορῶμένο, ὅπως τὸ ἀκούσαμε ἀπ' τὸ στόμα τοῦ κ. Γαβριηλίδη:

— Ἐπρόκειτο, μᾶς λέει ὁ διακεκομμένος μας ἠθοποιός, νὰ παίζομας κάποτε μαζί με τὴν Κοτοπούλη τὴν «Ἰριγένεια» στὸ θέατρο τοῦ Βόλου. Τὴν προηγούμενὴ ἡμέρα τῆς παραστάσεως, θέλοντας νὰ εἶμας ἐλεεινῶρος γιὰ νὰ μελετήσω τὸ ρόλο μου, ἔπῃγα με μὰ βάρκα σ' ἕνα νησάκι ποὺ βρῖσκεται ἀπέναντι στὸ λιμάνι. Ἐκεῖ ἀνέβηκα σ' ἕνα λογιόκο κ' ἄρχισα νὰ ἀπαγγέλλω τὸ ρόλο μου μεγαλοφώνως — πράγμα ποὺ δὲν θὰ μπορούσα βέβαια νὰ τὸ κάνω μέσα στὸ ξενοδοχεῖο μου.

» Γιὰ κακὴ μου ὅμως τύχη με εἶδαν μερικοὶ ψαράδες, ποὺ ἄπλωναν τὰ δίχτυα τους στὴν παραλία. Κι' οἱ ἀλόικοι αὐτοὶ ἄνθρωποι, νομίζοντας ὅτι ἔχουν νὰ κάνουν... με κανένα τρελλό, ἐπῆγαν κατατρομαγμένοι κ' ἔφεραν ἀμέσως δύο χοροφάλακες γιὰ νὰ με πιάσουν!

» — Τί φωνάζεις ἔτσι; με ρώτησε τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς τάξεως.

» — Δικαιώμα μου δὲν εἶνε;... τοῦ ἀπάντησα γελώντας, γιὰτὸ εἶχα καταλάβει τὴν παρεξήγησι ποὺ εἶχε συμβῆι.

» — Τί θὰ πῆ δικαιώμα σου;... Ποῖος εἶσαι; Τί θέλεις ἐδῶ;...

» Ἐδέησε τότε νὰ τοὺς ἐξηγήσω τί συνέβαινε, γιὰ νὰ πεισθοῦν γιὰ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ μυαλοῦ μου καὶ νὰ μ' ἀφήσουν νὰ ἐξακολουθῶσω εἰλεῖθερα τὴ δουλειά μου.

***

Τελειώνοντας τὴν ἀνασκόπησι αὐτῆ τοῦ ἔργου τοῦ Γκαίτε στὴν Ἑλλάδα, προσθέτομας ἀκόμη ὅτι ὁ θιάσος τοῦ Μελοδράματος, ἐπὶ τῆς ἐγκαταίε τῆς ἑκατονταετηρίδος τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, πρόκειται σὺ λίγες μέρες νὰ παίζῃ τὸν «Βέρθερο», μεταφρασμένο στὴν Ἑλληνικὴ ἀπ' τὸν μαέστρο μας κ. Λαυράγκα. Δὲν ἀμφιβάλλομας ὅτι τὰ ἀποτελέσματα θὰ εἶνε ἐφάμιλλα τῶν εὐτυνευμένων προσπαθειῶν τῶν καλῶν μας ἠθοποιῶν.

X.

Μιά σκιαγραφία τοῦ Γκαίτε.

(Ἀπὸ Γερμανικὸ περιοδικὸ)